บรรณานุกรม

กลุ่มงานโรคไข้เลือดออก.(2553).*สถานการณ์โรคไข้เลือดออก*.วันที่ค้นข้อมูล 12 มีนาคม 2553, เข้าถึงได้จาก http://www.dhf.ddc.moph.go.th

_____ . (2551). *โรคไข้เลือดออก* (พิมพ์ครั้งที่ 4).กรุงเทพฯ:สำนักกิจการ โรงพิมพ์ทหารผ่านศึก.

กองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2547). *มาตรฐานงานสุขศึกษาของสถานบริการสาธารณสุข* (พิมพ์ครั้งที่ 2).กรุงเทพฯ: ม.ป.ท..

ความรู้ (2553). ใน *สารานุกรมไทยวิกิพีเดีย*. วันที่ค้นข้อมูล 20 เมษายน 2553, เข้าถึงจาก http://th.wikipedia.org/wiki/ความรู้

ชุมพล แสบงบาล. (2545). *ประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมต่อพฤติกรรมการกำจัดลูกน้ำยุงลายของแกนนำสุขภาพประจำครอบครัว อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์. กาฬสินธุ์*, ม.ป.ท..

ดาบชัย มาภา.(2550).*การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม*.วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการสุขภาพ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธีรพัฒน์ สุทธิประภา. (2547) *ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมสุขศึกษาร่วมกับการใช้แรงสนับสนุนทางสังคมต่อความรู้ การรับรู้ พฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของหมู่บ้านปกติ เสี่ยงปานกลาง และเสี่ยงสูงในจังหวัดกาฬสินธุ์.* วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพฤติกรรมศาสตร์และการส่งเสริมสุขภาพ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นฤมล กล่อมจิตเจริญ.(2552).ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของแกนนำสุขภาพประจำครอบครัว.วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน,มหาวิทยาลัยคริสเตียน.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2549). *สถิติวิเคราะห์เพื่อการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : จามจุรีโปรดักท์.

_____ .(2551). *คู่มือการวิจัย การเขียนรายงานวิจัยและวิทยานิพนธ์* (พิมพ์ครั้งที่ 9).กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์.

_____ .(2551). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*(พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์.

บุญยง เกี่ยวการค้า. (2541). *เอกสารการสอนวิชาสุขศึกษา หน่วยที่8-15*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปัญญา พิมพ์แก้ว. (2548).*การศึกษาความรู้และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกบ้านโพนสวาง ตำบลกุดสิมคุ้มใหม่ อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์*, ม.ป.ท..

พัชนี สุวรรณศรี. (2548). *เอกสารประกอบการสอนวิชาสุขศึกษาและพฤติกรรมเด็กพิเศษ*.ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ไพฑูรย์ ดารา. (2551). *ประสิทธิผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี*. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พิเชฐ เจริญเกษ. (2548). *สุขศึกษากระบวนการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ*.ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ไมตรี ธนาวัฒนะ. (2547). *เรื่องประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของแกนนำชุมชน อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี*.วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการสุขศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุทธิชัย วงค์ชาญศรี.(2551).*ผลของการจัดการแบบมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม*. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการสุขภาพ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานควบคุมโรคไข้เลือดออก. (2545). *โรคไข้เลือดออกฉบับประเกียรณก พ.ศ. 2544*. กรุงเทพฯ : สำนักงานควบคุมโรคไข้เลือดออก.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์. (2543). *คู่มือแกนนำสุขภาพประจำครอบครัว(กสค.)*. กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.

_____ . (2552). *สรุปผลการดำเนินงานโครงการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกปี 2552*. กาฬสินธุ์: ม.ป.ท..

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอนาคู. (2553). *รายงานโรคทางระบาดวิทยาประจำเดือนมิถุนายน2553*. กาฬสินธุ์, ม.ป.ท..

สำนักป้องกันและควบคุมโรคที่6 จังหวัดขอนแก่น. (2553). *สถานการณ์โรคไข้เลือดออกเขต11*. วันที่ค้นข้อมูล 12 มีนาคม 2553, เข้าถึงได้จาก http://www.dhf.ddc6.moph.go.th

สุพิมพ์ อุ่นพรม.(2550).*ผลการให้ความรู้ด้านสุขภาพต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของประชาชนกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวานในผู้ใหญ่*.วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตร์มหาบัณฑิต,สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน,คณะพยาบาลศาสตร์,มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สมศักดิ์ เผ่าสอน.(2548).*ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์*.วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาการจัดการสุขภาพ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

แสงดาว สีดาไล. (2552). *ศึกษาโปรแกรมสุขศึกษามีผลต่อความรู้ เจตคติและการปฏิบัติเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก*.วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต,สาขาการเวชศาสตร์ชุมชนและเวชศาสตร์ครอบครัว,คณะแพทย์ศาสตร์,มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Ibrahim N.K., Abalkhail B., Rady M. & Al-Bar H..(2009). *An educational programme on dengue fever prevention and control for females in Jeddah high schools*. La Revue de Sant de la Mditerrane orientale, Vol. 15, November 5, 2009.http:// www.ijcm.org.in download 14 March 2010

Flor de María Cáceres-Manrique, Celmira Vesga-Gómez, Xiomara Perea-Florez, & Mónica Ruitort e Yves Talbot. *Knowledge attitudes and practice regarding Dengue in two neighborhoods in Bucaramanga, Colombia.* Rev. salud pública. 11 (1): 27-38, 2009 http:// www.ijcm.org.in download 14 March 2010

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม

ผลโปรแกรมให้สุขศึกษาเรื่องการป้องกัน ควบคุมโรคไข้เลือดออกในแกนนำสุขภาพประจำครัวเรือน อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการป้องกัน ควบคุมโรคโรคไข้เลือดออก

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกัน ควบคุมโรคไข้เลือดออก

แบบสอบถาม

ผลโปรแกรมให้สุขศึกษาเรื่องการป้องกัน ควบคุมโรคไข้เลือดออกในแกนนำสุขภาพประจำครัวเรือน อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการป้องกัน ควบคุมโรคโรคไข้เลือดออก

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกัน ควบคุมโรคไข้เลือดออก

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

ให้ทำเครื่องหมาย / ลงใน ( ) ตามข้อมูลด้วยตามความเป็นจริง

1. เพศ ( ) 1.ชาย ( ) 2.หญิง

2. อายุ……ปี

3. ระดับการศึกษา

( ) 1.ประถมศึกษา

( ) 2.มัธยมศึกษาตอนต้น

( ) 3.มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวชหรือเทียบเท่า

( ) 4.อนุปริญญา/ปวส.หรือเทียบเท่า

( ) 5.ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

( ) 6.สูงกว่าปริญญาตรี

4. อาชีพ

( ) 1.เกษตรกรรม ( ) 2.รับจ้าง ( ) 3.รับราชการ

( ) 4.ค้าขาย ( ) 5.นักศึกษา ( ) 6.อื่นๆ…….

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการป้อง ควบคุมโรคไข้เลือดออกของแกนนำสุขภาพประจำครัวเรือน อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ( ) ของคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. ทำอย่างไรจึงจะไม่ป่วยเป็นโรคไข้เลือดออก

( ) 1.กินอาหารปรุงสุกใหม่ๆ

( ) 2.ฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้เลือดออก

( ) 3.ไม่ให้ยุงกัด

( ) 4.ออกกำลังกายทุกๆวัน

2. ยุงพาหะนำโรคไข้เลือดออกมีลักษณะอย่างไร

( ) 1.ตัวลายดำสลับขาว ขนาดใหญ่ กัดเจ็บ

( ) 2.ตัวสีน้ำตาล เทา ขนาดใหญ่

( ) 3.ขาและตัวลายดำสลับขาว ขนาดปานกลาง

( ) 4.ตัวสีดำ ขนาดปานกลาง

3. ยุงพาหะนำโรคไข้เลือดออกชอบออกหากินเวลาใด

( ) 1.กลางวัน

( ) 2.กลางคืน

( ) 3.พลบค่ำ

( ) 4.ทั้งกลางวันและกลางคืน

4. ยุงพาหะนำโรคไข้เลือดออกเกาะอาศัยที่ใดมากที่สุด

( ) 1.ในป่ารกลำคลอง

( ) 2.บริเวณมุมมืด และอับชื้นในบ้าน

( ) 3.บริเวณแสงสว่างเพียงพอ มีลมพัด

( ) 4.ในท่อ คลองระบายน้ำ ท่อส้วม

5. ยุงพาหะนำโรคไข้เลือดออกชอบวางไข่ที่ไหนมากที่สุด

( ) 1.น้ำในทุ่งนา ลำคลอง

( ) 2.น้ำในภาชนะน้ำขังในบ้านและบริเวณบ้าน

( ) 3.น้ำขังในป่า

( ) 4.น้ำในท่อ คลองระบายน้ำ

6. ยุงพาหะนำโรคไข้เลือดออกตัวโตเต็มวัยมีอายุเฉลี่ยประมาณกี่วัน

( ) 1.อายุเฉลี่ยประมาณ7-14 วัน

( ) 2.อายุเฉลี่ยประมาณ15-20 วัน

( ) 3.อายุเฉลี่ยประมาณ 24-28 วัน

( ) 4.อายุเฉลี่ยประมาณ30-45วัน

7. โรคไข้เลือดออกมักเกิดกับคนวัยใดมากที่สุด

( ) 1.เด็กแรกเกิด

( ) 2.วัยผู้ใหญ่

( ) 3.เด็กวัยเรียน

( ) 4.ทุกวัยมีโอกาสพบเท่ากัน

8. พบผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกในฤดูใดมากที่สุด

( ) 1.ฤดูร้อน

( ) 2.ฤดูฝน

( ) 3.ฤดูหนาว

( ) 4.ทุกฤดู

9. ข้อใดไม่ใช่การป้องกันโรคไข้เลือดออก

( ) 1.ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุง

( ) 2.นอนในมุ้งลวดหรือนอนกางมุ้ง

( ) 3.ปิดฝาโอ่งน้ำให้มิดชิด

( ) 4.ใส่ทรายอะเบทในมุมอับในบ้านและป่ารกบริเวณบ้าน

10. การกำจัดยุงพาหะนำโรคไข้เลือดออก ควรกำจัดพาหะนำโรคในระยะใดง่าย และสะดวกที่สุด

( ) 1.ระยะเป็นลูกน้ำ ( ) 2.ระยะเป็นตัวโม่ง

( ) 3.ระยะฝึกหัดบิน ( ) 4.ระยะตัวโตเต็มวัย

11. การสำรวจ ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์พาหะนำโรคไข้เลือดออกควรทำบ่อยเท่าใด

( ) 1.สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ( ) 2.สองสัปดาห์ 1 ครั้ง

( ) 3.เดือนละ 1 ครั้ง ( ) 4.สองเดือน 1 ครั้ง

12. การควบคุมพาหะนำโรคไข้เลือดออกข้อใดไม่เหมาะสม

( ) 1.ปิดภาชนะเก็บน้ำดื่มน้ำใช้ให้มิดชิดหรือคว่ำภาชนะไม่ให้น้ำขัง

( ) 2.ปล่อยปลากินลูกน้ำลงในภาชนะกักเก็บน้ำ เช่น โอ่งน้ำ

( ) 3.ใส่ทรายอะเบทเพื่อฆ่าลูกน้ำในภาชนะเก็บน้ำ

( ) 4.พ่นยาฆ่ายุงทุกวัน

13. ข้อใดถูกต้องในการใช้ยาฆ่ายุงพ่นภายในบ้าน

( ) 1.ฉีดพ่นบริเวณตามซอกมุม ใต้ตู้ โต๊ะ พอประมาณ จากนั้นให้ฉีดพ่นฟุ้งกระจายทั่วห้อง

( ) 2.หลังจากพ่นให้เปิดประตู หน้าต่างทิ้งไว้ 15 – 30 นาที เพื่อไล่ยุงและให้อากาศถ่ายเท

( ) 3.ฉีดพ่นขณะยุงบินใกล้คนในบ้านเพื่อให้โดนตัวยุง

( ) 4.ควรฉีดพ่นทุกสัปดาห์เพื่อกำจัดยุงที่เกิดใหม่

14. การป้องกันไม่ให้ยุงวางไข่ในโอ่งน้ำดื่มวิธีใดเหมาะสมที่สุด

( ) 1.ใส่ทรายกำจัดลูกน้ำ

( ) 2.ใส่ปลาหางนกยุง

( ) 3.ใส่ผิวมะกรูดในน้ำ

( ) 4.หาภาชนะปิดฝาโอ่งให้มิดชิด

15. การใส่ทรายกำจัดลูกน้ำในข้อใดถูกต้องที่สุด

( ) 1.ใส่ในภาชนะที่มีน้ำขัง ข้างบ้านหรือในบ้านที่ไม่สามารถปิด หรือทำลายได้

( ) 2.วางไว้ตามมุมอับในบ้านและป่ารกบริเวณบ้าน

( ) 3.ใส่ในท่อ ร่องระบายน้ำ

( ) 4.ใส่ในโอ่งน้ำหรือภาชนะเก็บน้ำแล้วปิดฝาให้มิดชิด

16. ใส่ทรายกำจัดลูกน้ำ 1 ครั้งออกฤทธิ์นานที่สุดเท่าใด

( ) 1. 1 เดือน

( ) 2. 2 เดือน

( ) 3. 3 เดือน

( ) 4. 4 เดือน

17. การป้องกันไม่ให้พาหะนำโรคไข้เลือดออกวางไข่ในภาชนะที่ไม่ใช้ เช่น ไหแตก กะลา ควรทำอย่างไรจึงจะเหมาะสมและดีที่สุด

( ) 1.ใส่ทรายอะเบท

( ) 2. เก็บไปกองรวมกัน

( ) 3. หาภาชนะมาคลุมไม่ให้เปียกฝน หรือถูกน้ำ

( ) 4. ทำลายโดยเก็บไปเผาหรือฝัง

18. ข้อใดผิดเกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออก

( ) 1.การจัดบ้านเรือนให้สะอาดสามารถลดพาหนะนำโรคไข้เลือดออกได้

( ) 2.หากไม่มีทรายอะเบทสามารถใส่เกลือแกงลงในน้ำรองขาตู้เพื่อป้องกันยุงวางไข่ได้

( ) 3.การเปลี่ยนน้ำหรือล้างโอ่งควรขัดผิวภาชนะโอ่งให้สะอาดเพื่อทำลายไข่ยุง

( ) 4.เก็บเสื้อผ้าไว้ในตู้ ไม่แขวนตากนอกตู้ ทุก7 วัน เพื่อไม่ให้ยุงเกาะอาศัย

19. การป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกในชุมชนเป็นหน้าที่ใคร

( ) 1.เจ้าหน้าที่สาธารณสุข

( ) 2.อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

( ) 3.ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน

( ) 4.ประชาชนทุกคนในชุมชน

20. เมื่อมีผู้ป่วยสงสัยเป็นโรคไข้เลือดออกในชุมชนท่านควรปฏิบัติอย่างไร

( ) 1.เฝ้าดูสถานการณ์ฟังข่าวจะใช่ผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกรึเปล่า

( ) 2.แจ้ง อสม.หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้ทราบ

( ) 3.อยู่เฉยๆ อสม.น่าจะทราบแล้ว เจ้าหน้าที่จะดำเนินการเอง

( ) 4.แจ้งให้ประชาชนทุกคนในชุมชนได้ทราบเพื่อเตรียมตัวป้องกันโรค

ส่วนที่ 3 การปฏิบัติในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาข้อความในแต่ละข้อต่อไปนี้ และโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงกับความจริงของท่านมากที่สุด โดยมีข้อพิจารณาดังนี้

ข้อ	ข้อมูล	ปฏิบัติเป็นประจำ	ปฏิบัติบ่อยครั้ง	ปฏิบัติบางครั้ง	ไม่ปฏิบัติเลย
1	นอนในห้องที่มีมุ้งลวดหรือนอนกางมุ้ง				
2	ส่องตรวจหาลูกน้ำยุงลายเมื่อพบภาชนะที่น้ำขังในบ้านหรือบริเวณบ้าน				
3	กำจัดเศษวัสดุ-ภาชนะที่จะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายบริเวณบ้านเมื่อพบเห็น				
4	ปรับปรุงบริเวณบ้านเพื่อกำจัดแหล่งน้ำขังที่อาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์หรือที่อาศัยของยุง				
5	ตักหรือทำลายลูกน้ำเมื่อพบเห็น				
6	ปิดฝาโอ่งน้ำหรือภาชนะใส่น้ำดื่มน้ำใช้ทันทีเมื่อไม่ได้ใช้น้ำ เพื่อป้องกันยุงลงวางไข่				
7	ขัดทำความสะอาดผิวด้านในโอ่งน้ำ หรือภาชนะเก็บน้ำในบ้านทุกครั้ง เมื่อเปลี่ยนน้ำ				
8	ป้องกันยุงกัดโดยไล่ ตบ ตี หรือใช้เครื่องไฟฟ้าช็อตยุง เมื่อยุงบินเข้าใกล้				
9	ใส่เกลือ ผงซักฟอก น้ำส้มสายชูหรือสิ่งของอื่นๆที่ไม่สามารถให้ยุงลงวางไข่ในภาชนะที่มีน้ำขังภายในบ้าน เช่น ขาตู้กับข้าว แจกันดอกไม้				
10	เปิดประตูบ้าน หน้าต่าง ผ้าม่าน ให้ลมพัดแสงแดดส่อง เพื่อระบายอากาศไม่ให้มีดอับชื้น ป้องกันยุงอาศัยอยู่ในบ้าน				

ข้อ	ข้อมูล	ปฏิบัติเป็นประจำ	ปฏิบัติบ่อยครั้ง	ปฏิบัติบางครั้ง	ไม่ปฏิบัติเลย
11	ดัดแปลงภาชนะที่ไม่มีประโยชน์นำมาใช้เพื่อลดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง เช่น ทำกระถางต้นไม้จากยางรถยนต์เก่า				
12	แยกขยะ เก็บขวดแก้ว/พลาสติกขาย กะลาทำเชื้อเพลิงเพื่อลดแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย				
13	เก็บเสื้อผ้าในตู้ ไม่แขวนตากนอกตู้ เพื่อไม่ให้ยุงเกาะอาศัย				
14	อยู่ในบ้านบริเวณที่มีแสงสว่างเพียงพอ มีลมพัด เพื่อป้องกันยุงกัด				
15	แนะนำคนในครอบครัวให้ป้องกันตนเองไม่ให้ยุงกัดและแนะนำวิธีป้องกันโรคไข้เลือดออก เช่นการใส่ทรายกำจัดลูกน้ำ เผาหรือฝังขวดแก้ว/พลาสติก กะลา				
16	แนะนำเพื่อนบ้านเกี่ยวกับวิธีการควบคุมกำจัดลูกน้ำเช่นการใส่ทรายกำจัดลูกน้ำ เผาหรือฝังขวดแก้ว/พลาสติก กะลา				
17	ให้ความร่วมมือในการสำรวจลูกน้ำภายในบ้านและบริเวณบ้านโดย อสม.หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข				
18	ขอรับทรายกำจัดลูกน้ำจาก อสม./เจ้าหน้าที่สาธารณสุข				
19	ติดตามข่าวสาร สอบถาม อสม./ผู้นำชุมชน/เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เกี่ยวกับสถานการณ์โรคไข้เลือดออกในหมู่บ้าน/ชุมชน				
20	ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัสดุภายในชุมชนในการป้องกัน กำจัด ลูกน้ำหรือยุง และป้องกันโรคไข้เลือดออก เช่น ใช้สมุนไพรไล่ยุง ผิวมะกรูดป้องกันยุงวางไข่				

ภาคผนวก ข

โปรแกรมให้สุขศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก

โปรแกรมให้สุขศึกษา เรื่องการป้องกัน ควบคุมโรคไข้เลือดออก

เวลาที่ใช้ 1 ชั่วโมง **(09.00 น.- 10.00 น.)**

วิทยากร นางสร้อยศรี วรสาร พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ

กลุ่มเป้าหมาย แกนนำสุขภาพประจำครัวเรือน จำนวน 30 คน

วัตถุประสงค์	หัวข้อหลักในการให้สุขศึกษา	วิธีการสอน	สื่อการสอน	การประเมินผล
1.แกนนำสุขภาพครัวเรือนมีความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกในเรื่องดังนี้ - สาเหตุและการติดต่อของการเกิดโรคไข้เลือดออก - อาการและอาการแสดงของโรคไข้เลือดออก	1. พาหะและสาเหตุการเกิดโรคไข้เลือดออก 2. การติดต่อของโรคไข้เลือดออก 3. อาการและอาการแสดงของโรคไข้เลือดออก 4. การปฏิบัติตัวเบื้องต้นเมื่อเป็นโรคไข้เลือดออก	1. ผู้วิจัยกล่าวถึงอันตรายโรคไข้เลือดออก กล่าวนำ เข้าสู่กิจกรรมสุขศึกษา 2. แนะนำ วิทยากรที่มาบรรยาย 3. วิทยากรซักถามแกนนำสุขภาพประจำครัวเรือน ถึงประสบการณ์การเจ็บป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกของตนเองหรือบุตรหลานและให้ออกมาเล่าประสบการณ์ 4. วิทยากรบรรยายเรื่องโรคไข้เลือดออก เกี่ยวกับ สาเหตุ การติดต่ออาการและอาการแสดง การปฏิบัติตัวเมื่อเป็นโรค	**1.วิดิทัศน์สารคดีสั้น ตอนทำอย่างไรเมื่อสงสัยว่าเป็นไข้เลือดออก ความยาว 3 นาที ตอนรู้จักไข้เลือดออก 3 นาที** โดยมีเนื้อหาส่วนใหญ่ คือ - สาเหตุและอาการโรคไข้เลือดออกเป็นโรคติดต่ออันตรายอาจทำให้เสียชีวิตได้ เกิดจากการการติดเชื้อไวรัสเดงกี่ ที่มียุงลายเป็นพาหะนำโรค มักมีการระบาดในฤดูฝนแบ่งได้ 3 ระยะ คือ ระยะไข้ ระยะวิกฤต / ช็อก และระยะฟื้นตัว ระยะที่	1. สังเกตความสนใจและการซักถามของแกนนำสุขภาพประจำครัวเรือน 2. สังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรม 3. สังเกตการเสนอความคิดเห็นและตอบคำ ถาม

		ไข้เลือดออก ประกอบกับการฉายวิดิทัศน์สารคดีโรค ไข้เลือดออก และบรรยายประกอบPower point 5. ตอบข้อซักถามของแกนนำสุขภาพประจำครัวเรือนสลับกับการซักถาม 6.ผู้วิจัยสรุปเนื้อหา	อันตรายที่สุดคือระยะวิกฤต ผู้ป่วยมีอาการไข้สูงลอย 2 –7 วัน มีอาการเลือดออกส่วนใหญ่จะพบที่ผิวหนัง ตับโต กดเจ็บ มีภาวะการไหลเวียนล้มเหลว ขณะนี้ยังไม่มียาต้านไวรัสเดงกี่ใช้ การรักษาเป็นแบบตามอาการและประคับประคอง - วงจรการเกิดโรคไข้เลือดออก -การดูแลเบื้องต้น **2.แผ่นพับเรื่อง**อย่าให้คนที่คุณรักจากไปเพราะไข้เลือดออก เนื้อหาประกอบด้วย **อาการของโรคไข้เลือดออก** - ผู้ป่วยจะมีอาการไข้สูง2-7 วัน ซึม ปวดท้อง อาเจียน - ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ตามข้อ - เป็นผื่นแดงตามร่างกาย - มีเลือดออกตามอวัยวะต่าง ๆ	

			มีจุดเลือดออกใต้ผิวหนัง แขน ขา หรืออาจมีเลือดกำเดาออก - ถ้าไม่รีบรับการรักษา หรือรักษาล่าช้าจะมีอาการถ่ายอุจจาระมีสีดำ ตัวเย็นเหงื่อออก กระสับกระส่าย ช็อค และเสียชีวิตในที่สุด **การดูแลเบื้องต้น** ให้เช็ดตัวเพื่อลดไข้ ห้ามรับประทานยาลดไข้แอสไพริน ให้ผู้ป่วยดื่มน้ำมาก ๆ เช่น สารละลายน้ำเกลือแร่ ORS น้ำต้มสุก น้ำผลไม้ ถ้าไข้ลดลงทันที และผู้ป่วยมีอาการ มือเย็น เท้าเย็น ให้รีบนำผู้ป่วยไปพบแพทย์โดยด่วน เพราะผู้ป่วยกำลังจะเกิดอาการช็อค 3.คอมพิวเตอร์ /Power point 4.เครื่องฉายโปรเจคเตอร์	

โปรแกรมให้สุขศึกษา เรื่องการป้องกัน ควบคุมโรคไข้เลือดออก

ชั่วโมงที่ 2 เวลาที่ใช้ 1 ชั่วโมง 30 นาที (**10.15 น.- 11.45 น.)**

วิทยากร นางนิรมล จันทะลา นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ

กลุ่มเป้าหมาย แกนนำสุขภาพประจำครัวเรือน จำนวน 30 คน

วัตถุประสงค์	หัวข้อหลักในการให้สุขศึกษา	กิจกรรม/รูปแบบ	สื่อการสอน	การประเมินผล
แกนนำสุขภาพประจำครัวเรือน มีความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกในเรื่องต่อไปนี้ - วงจรชีวิตยุงลาย - การควบคุมกำจัดยุง - การป้องกันไม่ให้ยุงกัด - การปฏิบัติเมื่อมีคนในบ้าน/ข้างบ้านเป็นไข้เลือดออก	การป้องกันโรคไข้เลือดออก - วงจรชีวิตยุงลาย - การควบคุมกำจัดยุง - การป้องกันไม่ให้ยุงกัด - การปฏิบัติเมื่อมีคนในบ้าน/ข้างบ้านเป็นไข้เลือดออก	1. ผู้วิจัย กล่าวนำ เข้าสู่กิจกรรมสุขศึกษา 2. แนะนำ วิทยากรที่มาบรรยาย 3. วิทยากรซักถามแกนนำสุขภาพประจำครัวเรือน ถึงประสบการณ์การป้องกันโรคไข้เลือดออก โดยวิธีการกำจัดยุงลาย ของตนเองที่เคยปฏิบัติมาและให้ออกมาเล่าประสบการณ์ 4. วิทยากรบรรยายเรื่องโรคไข้เลือดออก เกี่ยวกับ วงจรชีวิตยุงลาย การป้องกันโรคไข้เลือดออกโดยวิธีการกำจัดยุงลาย ประกอบกับการ	**1.วิดิทัศน์สารคดีสั้น** การกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายและการป้องกันโรคไข้เลือดออก **2.แผ่นพับเรื่องโรคไข้เลือดออก** **เนื้อหา** การป้องกันไม่ให้ยุงกัด - นอนกางมุ้งป้องกันยุงกัดหรือนอนในห้องที่ไม่มีมุ้งลวด - หลีกเลี่ยงการนั่งหรือยืนในมุมอับ หรือที่ลมไม่พัดผ่าน	1. สังเกตความสนใจและการซักถามของแกนนำสุขภาพประจำครัวเรือน 2. สังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรม 3. สังเกตการเสนอความคิดเห็นและตอบคำ ถาม

		ฉายวิดิทัศน์สารคดีโรค ไข้เลือดออก และบรรยายประกอบPower point 5.วิทยากรสาธิต และยกตัวอย่างวัสดุกำจัดยุงลาย เช่น ยาพ่นกันยุง สมุนไพรพื้นบ้าน 6. ตอบข้อซักถามของแกนนำสุขภาพประจำครัวเรือนสลับกับการซักถาม 6.ผู้วิจัยสรุปเนื้อหา	- เปิดพัดลมเวลานอนเพื่อช่วยไล่ยุง - จุดยากันยุงไล่ยุงเวลานอนพักผ่อน - ทายาหรือครีมกันยุง การป้องกันและการกำจัดลูกน้ำยุงลาย - ปกปิดภาชนะเก็บกักน้ำดื่มน้ำใช้ด้วยฝาปิดอย่างมิดชิด - ภาชนะที่ไม่มีฝาปิดให้ใส่ทรายอะเบท 1กรัม/ น้ำ 1ลิตร - เปลี่ยนถ่ายน้ำในถังหรือโอ่งที่ใช้เก็บกักน้ำทุก ๆ 7 วัน - ใส่ปลากินลูกน้ำเช่น ปลาหางนกยูง ปลาสอด ในภาชนะกักเก็บน้ำ - เผาทำลาย หรือฝังกลบเศษวัสดุเหลือทิ้งที่อาจจะเกิดมีน้ำขังได้ - ใส่เกลือแกงครึ่งช้อนชา	

			หรือน้ำส้มสายชู 2 ช้อนชา หรือใส่ผงซักฟอกในจานรองขาตู้กับข้าวเพื่อป้องกันยุงวางไข่หรือเทน้ำเปลี่ยนใหม่ทุก ๆ 7 วัน - หมั่นเปลี่ยนน้ำในแจกันทุก 7 วัน และต้องขัดล้างทุกครั้งที่ทำการเปลี่ยนน้ำ **3.คอมพิวเตอร์** **4.เครื่องฉายโปรเจคเตอร์** **5.Power point** **6.ยาพ่นสเปรย์ฆ่ายุง**	

แผนให้สุขศึกษา เรื่องการป้องกัน ควบคุมโรคไข้เลือดออก

เวลาที่ใช้ 2 ชั่วโมง **(13.00 น.- 16.0 น.)**

วิทยากร นายชาญชัย คำไสว นางนิรมล จันทะลา นางสร้อยศรี วรสาร นายจรูญ มูลเจริญ นายธนพัฒน์ ละราคี

กลุ่มเป้าหมาย แกนนำสุขภาพประจำครัวเรือน จำนวน 30 คน

วัตถุประสงค์	หัวข้อหลักในการให้สุขศึกษา	กิจกรรม/รูปแบบ	สื่อการสอน	การประเมินผล
แกนนำสุขภาพประจำครัวเรือน มีความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกในเรื่องวิธีการควบคุมและกำจัดลูกน้ำยุงลาย พื่อให้แกนนำสุขภาพประจำครัวเรือน ได้ฝึกปฏิบัติในการสำรวจลูกน้ำยุงลาย การกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย และฝึกให้คำแนะนำวิธีการป้องกันโรคไข้เลือดออกกับบุคคลอื่น	**วิธีการควบคุมและกำจัดลูกน้ำยุงลาย** ได้แก่ 1. วิธีทางกายภาพ 2. วิธีทางชีวะภาพ 3.วิธีทางเคมี **การสำรวจลูกน้ำยุงลายและฝึกปฏิบัติ**	1. ผู้วิจัยกล่าวนำเข้าสู่กิจกรรมสุขศึกษา 2. แนะนำวิทยากรที่มาบรรยาย 3. วิทยากรซักถามแกนนำสุขภาพประจำครัวเรือนถึงประสบการณ์การป้องกันโรคไข้เลือดออก โดยวิธีการวิธีกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย การกำจัดลูกน้ำของตนเองที่เคยปฏิบัติมาและให้ออกมาเล่าประสบการณ์ 4. วิทยากรบรรยายเรื่องโรคไข้เลือดออก เกี่ยวกับ การป้องกันโรคไข้เลือดออกโดยวิธีกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย การกำจัดลูกน้ำ	**-ทรายกำจัดลูกน้ำ** **-ตะไคร้หอม** **-มะกรูด** **-เกลือแกง** **-แบบสำรวจลูกน้ำยุงลาย** **-ไฟฉาย** **-คอมพิวเตอร์** **-เครื่องฉายโปรเจคเตอร์** **-Power point**	-ผลการสำรวจลูกน้ำของกลุ่ม -การนำเสนอผลการฝึกปฏิบัติ - สังเกตการเสนอความคิดเห็นและตอบคำถาม

		ประกอบประกอบกับการฉายวิดิทัศน์สารคดีโรค ไข้เลือดออกและบรรยายประกอบPower point 5.วิทยากรสาธิต และยกตัวอย่างวัสดุในการกำจัดลูกน้ำ เช่น ทรายจัดลูกน้ำ สมุนไพรพื้นบ้าน 6. ทีมวิทยากรสาธิตการสำรวจลูกน้ำยุงลายและการให้คำแนะนำในการป้องกันโรคไข้เลือดออก 7. ฝึกปฏิบัติในการสำรวจลูกน้ำยุงลายและฝึกให้คำแนะนำวิธีการป้องกันโรคไข้เลือดออกกับบุคคลอื่นโดยให้แบ่งกลุ่มออกเป็น 5 กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มออกสำรวจลูกน้ำและให้คำแนะนำในหลังคาเรือนในหมู่บ้านที่วิทยากรกำหนดไว้ 8.ให้ตัวแทนกลุ่มแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการฝึกปฏิบัติและแกนนำคนอื่นๆ ร่วมแสดงความคิดเห็น 9.ทีมวิทยากรสรุปผลการฝึกปฏิบัติ		

		และให้ข้อคิดเห็น 10.ทำแบบสอบถามหลังโปรแกรมให้สุขศึกษา 11.ผู้วิจัยกล่าวสรุป กล่าวขอบคุณสำหรับความร่วมมือในกิจกรรมสุขศึกษาและกล่าวปิดกิจกรรมสุขศึกษา		

ภาคผนวก ค

เอกสารประกอบกิจกรรมโปรแกรมให้สุขศึกษา

ป้องกันภัยร้ายไข้เลือดออก
ขจัดวันตาย กำจัดลูกน้ำยุงลาย
โรคไข้เลือดออก

ไข้เลือดออก

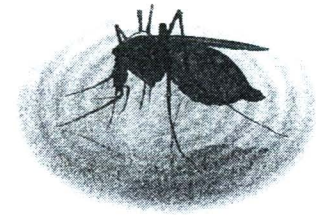

สำหรับ

ประชาชนทั่วไป

อาสาสมัครสาธารณสุข

สำนักโรคติดต่อนำโดยแมลง
กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

คำนำ

โรคไข้เลือดออก ยังคงเป็นปัญหาสาธารณสุขของประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าการควบคุมโรคจะได้ดำเนินการมาเกือบ 50 ปี แล้วก็ตาม จากการศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ของโรค ทำให้ทราบว่าสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญที่สุดในการป้องกันและควบคุมโรค คือ ความตระหนักและร่วมมือกันของประชาชนทุกครัวเรือนในชุมชน โดยมีอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เป็นแกนนำในการทำกิจกรรมป้องกันโรคไข้เลือดออก โดยการรณรงค์ให้ประชาชนร่วมกันกำจัด และทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายทุกสัปดาห์ ยุงลายชอบวางไข่ในภาชนะที่มนุษย์สร้างขึ้นเองเป็นส่วนใหญ่ และภาชนะเหล่านั้นก็มักอยู่ใน บริเวณบ้าน เช่นโอ่ง ถังน้ำ แจกัน ถ้วย ไห ยางรถยนต์เก่า จึงควรเป็นหน้าที่ของประชาชนเองที่จะเป็นหลักในการกำจัดยุลายในบ้านของตน มี อสม. เป็นพี่เลี้ยงในการให้คำแนะนำวิธีกำจัดลูกน้ำยุงลาย แต่หากพลาดพลั้งถูกยุงลายที่มีเชื้อไวรัสเด็งกี่กัดจนเป็นไข้เลือดออกก็ต้องรู้ถึงวิธีสังเกต อาการของโรค รวมทั้งการดูแลผู้ป่วยในเบื้องต้น

การจัดทำหนังสือโรคไข้เลือดออกสำหรับประชาชนทั่วไปและอาสาสมัครสาธารณสุขเล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ให้แก่ผู้เกี่ยวข้องนำไปศึกษา หาความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก และวิธีป้องกันควบคุมโรคอย่างง่ายๆ ด้วยตนเองและครอบครัว และขยายไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็งในการป้องกันโรคที่ยั่งยืน ส่งเสริมให้ประชาชนชาวไทยปลอดภัยจากโรคไข้เลือดออก สนับสนุนในการประกาศให้ประเทศไทยเป็น "เมืองไทยแข็งแรง"

กลุ่มโรคไข้เลือดออก
สำนักโรคติดต่อนำโดยแมลง
กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
ตุลาคม 2551

สารบัญ

โรคไข้เลือดออก

โรคไข้เลือดออกเป็นโรคที่เกิดจากการติดเชื้อไวรัสเดงกี โดยมียุงลายเป็นตัวนำโรค ในแต่ละปีมีรายงานผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกจากทุกภาคของประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โรคนี้เกิดได้ตลอดทั้งปี แต่มักพบผู้ป่วยมากขึ้นในช่วงที่มีฝนตกชุก แม้ว่าผู้ป่วยส่วนใหญ่จะเป็นเด็กอายุน้อยกว่า 15 ปี ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุก็สามารถป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกได้เช่นกัน

ยุงลายนำโรคไข้เลือดออก

ยุงลายที่เป็นตัวการนำโรคไข้เลือดออกนั้นเป็นยุงที่ออกหากินในเวลากลางวัน เริ่มตั้งแต่ย่ำรุ่งจนถึงเย็น แต่บางครั้งก็อาจพบยุงลายออกกัดดูดเลือดคนในเวลาพลบค่ำด้วย ยุงลายมีสีดำสลับขาวทั้งที่ส่วนหัว ตัวและขา ชอบวางไข่ตามภาชนะขังน้ำต่างๆ ที่อยู่ในบ้านและบริเวณรอบๆ บ้าน หลังจากวางไข่แล้ว ประมาณ 2 วันไข่ยุงลายจะฟักออกเป็นตัวอ่อนที่เรียกกันว่า "ลูกน้ำ" ลูกน้ำยุงลาย เคลื่อนไหวรวดเร็ว ว่ายน้ำคล้ายงูเลื้อย กินสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กที่อยู่ในน้ำ ตะไคร่น้ำตลอดจนเศษอาหารต่างๆ ที่หล่นลงไปในน้ำนั้น ระยะที่เป็นลูกน้ำกินเวลานานประมาณ 6-8 วัน แล้วลูกน้ำยุงลายก็จะลอกคราบกลายเป็นตัวกลางวัยที่เรียกกันว่า "ตัวโม่ง" ซึ่งเป็นระยะที่ไม่กินอาหารและมีการเคลื่อนไหวช้าลง ประมาณ 1-2 วัน ตัวโม่งจะลอกคราบกลายเป็นตัวยุงลาย ยุงลายตัวเมียจะผสมพันธุ์เพียงครั้งเดียวและสามารถวางไข่ได้ตลอดชีวิต อาหารของยุงลายคือน้ำหวานจากดอกไม้หรือผลไม้ แต่เฉพาะยุงตัวเมียเท่านั้นที่กินเลือด เพื่อนำโปรตีนในเลือดไปพัฒนาไข่ในท้อง หลังจากกินเลือดแล้ว 2-3 วัน ยุงลายตัวเมียก็จะหาที่วางไข่

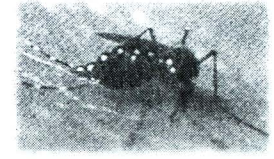

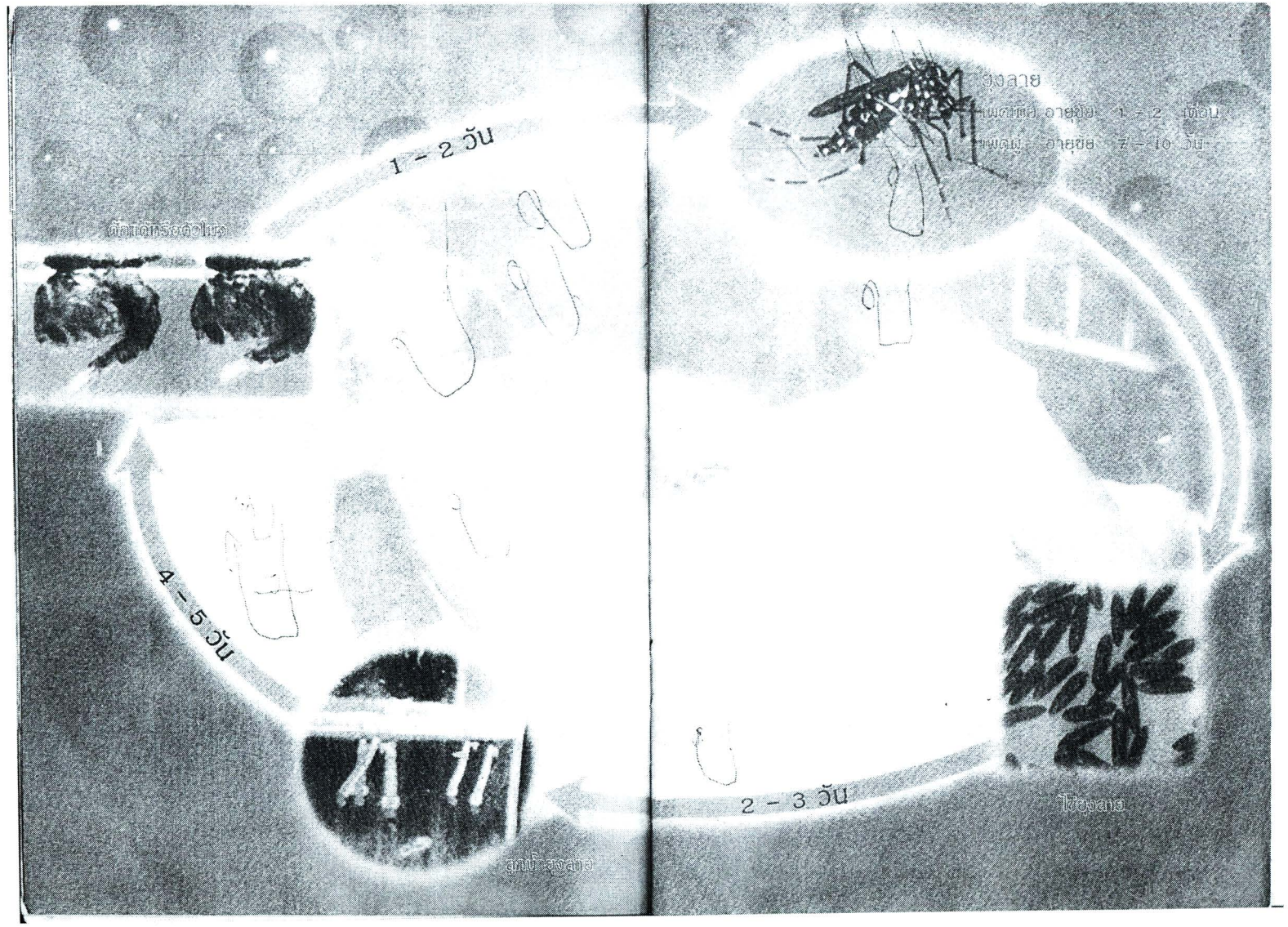
ยุงลาย
เพศเมีย อายุขัย 1 - 2 เดือน
เพศผู้ อายุขัย 7 - 10 วัน
1 - 2 วัน
ตัวแก่ครีบตัวไหว
4 - 5 วัน
ลูกน้ำหูงดง่อง
2 - 3 วัน
ไข่ยุงลาย

โรคไข้เลือดออก เกิดได้อย่างไร

ผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกในระยะที่มีไข้สูงจะเป็นระยะที่มีเชื้อไวรัสเดงกี่อยู่ในกระแสเลือด เมื่อยุงลายมากัดดูดเลือดผู้ป่วยก็จะได้รับเชื้อไวรัสเข้าไปในตัวยุง หลังจากนั้นประมาณ 8-12 วัน เชื้อไวรัสจะเพิ่มจำนวนมากขึ้นแล้วไปรวมตัวกันอยู่ที่ต่อมน้ำลายของยุง เมื่อยุงลายตัวนั้นไปกัดคนครั้งต่อไปก็จะถ่ายทอดเชื้อไวรัสเดงกี่เข้าสู่คนผู้นั้น เชื้อไวรัสจะใช้เวลาฟักตัวในร่างกายคนประมาณ 5-8 วัน จึงจะเริ่มแสดงอาการของโรคไข้เลือดออก

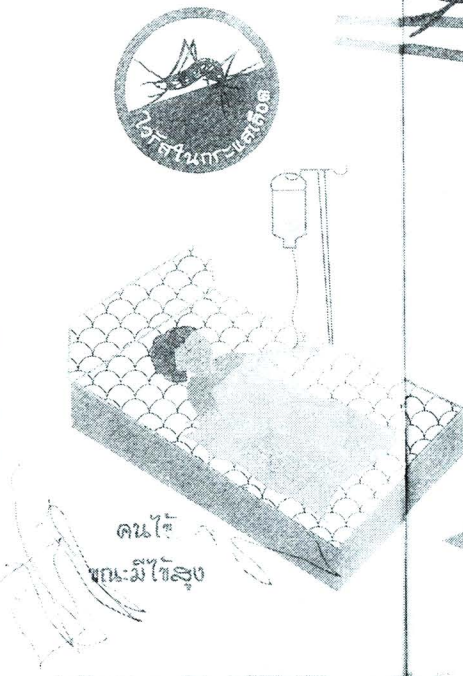

การแพร่เชื้อเดงกี่ไวรัส

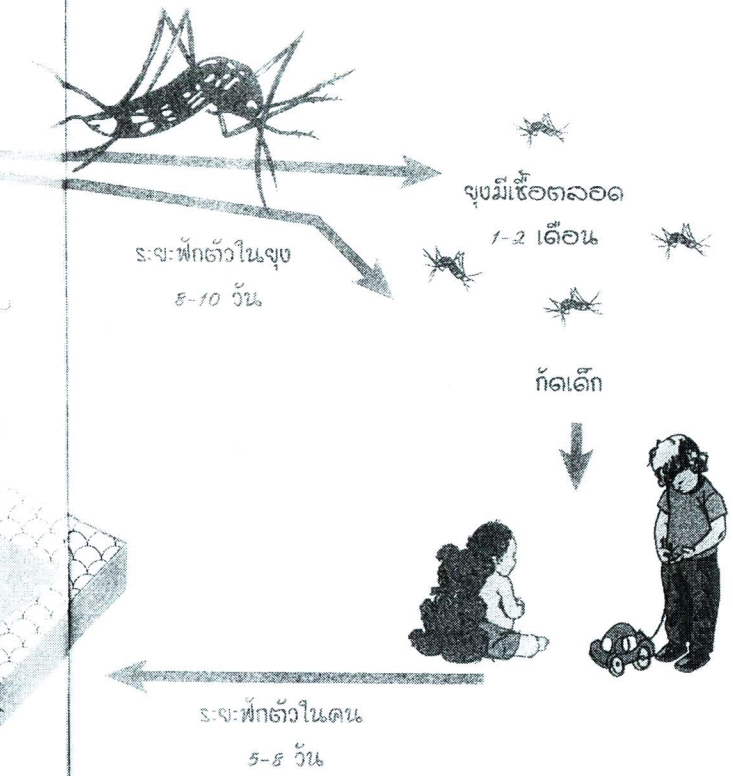

Tabebuia
Lepidoptera
Tabebuia

สัญญาณอันตราย

หากเด็กที่ป่วยเป็นโรคไข้เลือดออก มีอาการดังต่อไปนี้ ต้องรีบพาไปพบแพทย์โดยด่วน

1. เบื่ออาหาร
2. ไม่ดื่มน้ำ ถ่ายปัสสาวะน้อยลง
3. ซึมหรืออ่อนเพลียมาก
4. มีเลือดกำเดาไหล
5. อาเจียนเป็นเลือด
6. ปวดท้องอย่างกระทันหัน
7. ถ่ายอุจจาระดำ
8. กระสับกระส่าย มือเท้าเย็น

การรักษาโรคไข้เลือดออก

ขณะนี้ยังไม่มียาเฉพาะที่สามารถต้านเชื้อไวรัสเดงกี่ การรักษาผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกจึงเป็นการรักษาตามอาการและประคับประคองให้ผู้ป่วยผ่านระยะไข้ลดซึ่งเป็นระยะวิกฤตของโรคไปได้อย่างปลอดภัย โดยทั่วไปสามารถให้การรักษาแบบผู้ป่วยนอก โดยเฉพาะในระยะแรกที่ยังมีไข้ ผู้ป่วยที่มีไข้สูงและจำเป็นต้องให้ยาลดไข้ ควรใช้ยาพวกพาราเซตามอล และใช้การเช็ดตัวเพื่อช่วยลดไข้ด้วย ถ้าไม่รู้จักยาลดไข้ดีพอไม่ควรให้ยาลดไข้ชนิดอื่น เพราะหากได้รับยาลดไข้ผิดชนิด อาจทำให้มีอาการเลือดออกมากขึ้นได้ ให้ผู้ป่วยดื่มน้ำผลไม้ หรือสารละลายผงน้ำตาลเกลือแร่ (โอ อาร์ เอส) ในรายที่อาเจียนควรให้ดื่มครั้งละน้อยๆ และดื่มบ่อยๆ ต้องติดตามดูอาการผู้ป่วยอย่างใกล้ชิด หากพบว่าผู้ป่วยเบื่ออาหาร ไม่ดื่มน้ำ ถ่ายปัสสาวะน้อยลง กระสับกระส่าย มือเท้าเย็น หรือปวดท้องอย่างกระทันหัน ต้องรีบนำผู้ป่วยส่งโรงพยาบาลทันที ผู้ป่วยที่แสดงอาการช็อก จะต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลทุกราย

เมื่อสงสัยว่าเด็กอาจป่วยเป็นโรคไข้เลือดออก ควรพาไปพบแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ณ สถานบริการสาธารณสุขทันที เพื่อรับการตรวจวินิจฉัยและการรักษาที่ถูกต้อง เนื่องจากการรักษาจะบังเกิดผลดีถ้าสามารถให้การวินิจฉัยโรคได้อย่างถูกต้องตั้งแต่ระยะแรก

พ่อ-แม่ ควรรู้ถึงความแตกต่างของ โรคไข้เลือดออกและโรคหวัด

เรื่อง	โรคไข้เลือดออก	โรคไข้หวัด
1. สาเหตุ	- เชื้อไวรัสเดงกี่	- เชื้อไข้หวัด มีหลายชนิด
2. วิธีการติดต่อ	- ถูกยุงลายที่มีเชื้อไวรัสเดงกี่มากัด ยุงลายเป็นพาหะนำโรค จากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง	- ติดต่อทางลมหายใจ เชื้ออยู่ในน้ำมูก น้ำลาย เสมหะ ของผู้ป่วย และแพร่กระจาย โดยการไอ จาม รดกัน
3. อาการ (ของผู้ป่วย)	- ไข้สูง อาจมีจุดเลือดตามตัวใต้ผิวหนัง - มีเลือดกำเดาออก - อาเจียน ถ่ายเป็นเลือดสีดำ - อาจช็อก หรือเสียชีวิต	- ไข้ น้ำมูกไหล เจ็บคอ ไอ อ่อนเพลีย ปวดเมื่อยตามตัว
4. การรักษา	- เช็ดตัว ให้ยาลดไข้ - ให้น้ำเกลือ รักษาอาการช็อก อาจต้องให้เลือดถ้าออกมาก	- เช็ดตัว ให้ยาลดไข้ - ให้ยาลดน้ำมูก ยาแก้ไอ หรือยาปฏิชีวนะ ถ้าจำเป็น
5. การป้องกัน และควบคุม	- กำจัดลูกน้ำและควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย ป้องกันมิให้ยุงลายกัด (ในเวลากลางวัน) - พ่นเคมีกำจัดยุงลายในกรณีที่มีการระบาดของโรค (มีผู้ป่วยมากผิดปกติ)	- หลีกเลี่ยงการคลุกคลีใกล้ชิดกับผู้ป่วย อย่าไอจามรดกัน

การป้องกัน และควบคุมโรคไข้เลือดออก

ตัวอย่างแหล่งเพาะพันธุ์ของยุงลาย

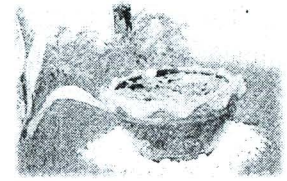

ประชาชนสามารถป้องกันตนเองและบุตรหลานมิให้ป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกได้โดยช่วยกันกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ของยุงลายที่อยู่ในบ้านและบริเวณรอบๆ บ้าน แหล่งเพาะพันธุ์ของยุงลาย ได้แก่ ภาชนะขังน้ำต่างๆ ซึ่งมีอยู่มากมายภายในบ้านและบริเวณโดยรอบบ้าน

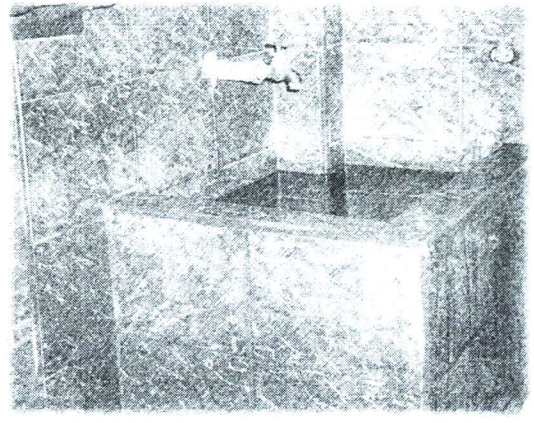

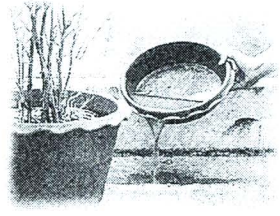

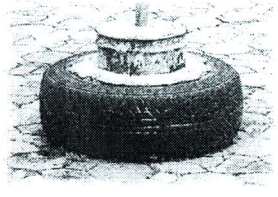

เช่น โอ่งน้ำดื่ม-น้ำใช้ ถังซีเมนต์ใส่น้ำในห้องน้ำ ห้องส้วม จานรองขาตู้กับข้าวกันมด แจกันดอกไม้ ขวดเลี้ยงพลูด่าง จานรองกระถางต้นไม้ ร่องน้ำฝนที่อุดตัน ภาชนะใส่น้ำให้สัตว์เลี้ยง อ่างบัว หรือแม้แต่เศษวัสดุ เศษภาชนะแตกหักที่ไม่ใช้ประโยชน์แล้ว แต่ยังคงขังน้ำได้ เช่น ยางรถยนต์ เก่า กระป๋อง กะลา ไห ขวด เป็นต้น

การควบคุมและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ของยุงลาย ทำได้ดังนี้

ปิดฝาภาชนะเก็บน้ำให้มิดชิดเสมอ สำหรับโอ่งดินเผาหรือโอ่งซีเมนต์ การปิดด้วยฝาอลูมิเนียมเพียงชั้นเดียวไม่สามารถป้องกันยุงลายลงไปวางไข่ได้ ควรใช้ผ้ามุ้งหรือตาข่ายไนล่อนหุ้มฝาโอ่งอีกชั้นหนึ่งก่อนปิด คือ ทำเป็นแบบฝาปิด 2 ชั้น

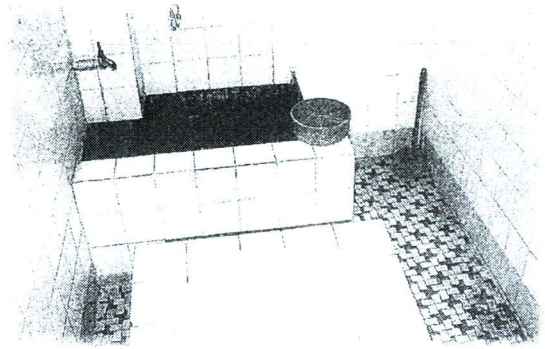

➢ ภาชนะที่ปิดฝาไม่ได้ เช่น ถังซีเมนต์เก็บน้ำในห้องน้ำ อาจใส่ปลากินลูกน้ำจำพวกปลาหางนกยูงหรือปลาสอดหรือปลาหัวตะกั่ว (เฉพาะตัวผู้) จำนวน 2-10 ตัวขึ้นอยู่กับขนาดของภาชนะนั้นๆ หากปลาหายหรือตายไปก็ให้ใส่ปลาเพิ่ม หรือใส่ทรายอะเบทในอัตรา 1 กรัม ต่อน้ำ 10 ลิตร จะช่วยควบคุมไม่ให้มีลูกน้ำได้นานประมาณ 1-3 เดือน ขึ้นอยู่กับความถี่ของการใช้น้ำในภาชนะ เมื่อเริ่มมีลูกน้ำเกิดขึ้นให้ใส่ทรายอะเบทซ้ำอีก หรือใช้ขันตักลูกน้ำลอยไว้ในภาชนะ เมื่อพบลูกน้ำเข้ามาในขันให้เททิ้งลงดินไป

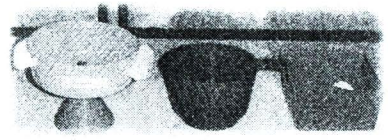

ขันตักลูกน้ำแบบต่างๆ

➢ [illegible] ปลูกพลูด่าง [illegible] ที่ต้องแช่น้ำเป็นประจำทุกสัปดาห์

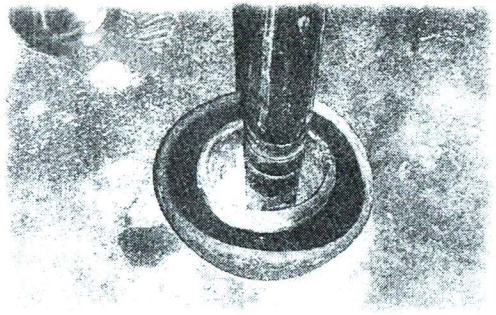

➢ [illegible] ก็ได้ หรืออาจใช้วิธีเปิดน้ำเลี้ยงตลอดในอ่างอาบน้ำทุกสัปดาห์ก็ได้

➤ ดัดแปลงยางรถยนต์เก่าให้เป็นที่ปลูกพืช เป็นถังขยะ ทำฐานเสาหรือสิ่งอื่นๆ ที่เก็บกักน้ำไว้ไม่ได้ หากจะเก็บเพื่อใช้ประโยชน์ในภายหน้าต้องปกคลุมให้มิดชิด

➤ อย่าให้มีน้ำขังในจานรองกระถางต้นไม้ เทน้ำที่ขังทิ้งทุก 7 วัน หรือใส่ทรายธรรมดาลงไปให้มีความลึก 3/4 ส่วนของความลึกของจานรองนั้น เพื่อให้ทรายช่วยดูดซับน้ำไว้

➤ เศษภาชนะและวัสดุที่ไม่ใช้แล้วให้เก็บทำลาย อย่าปล่อยทิ้งไว้ให้รองรับน้ำได้

การป้องกันตนเองไม่ให้ถูกยุงลายกัด ทำได้โดย

➤ นอนในมุ้งหรือห้องที่มีมุ้งลวด

➤ จุดยากันยุงหรือใช้ยาทากันยุง ซึ่งมีหลายชนิดให้เลือก ทั้งที่เป็นสารเคมีสังเคราะห์ และที่สกัดจากพืช

➤ ไม่อยู่ในบริเวณที่อับลมหรือเป็นมุมมืด มีแสงสว่างน้อย

➤ หมั่นอาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาด ปราศจากกลิ่นเหงื่อไคล เพราะถ้ามีเหงื่อไคลจะช่วยดึงดูดยุงให้เข้ากัดมากขึ้นกว่าปกติ

การกำจัดยุงลาย ทำได้หลายวิธี เช่น

➤ โดยการฉีดด้วยน้ำผสมผงซักฟอกในอัตราผงซักฟอก 25 กรัมต่อน้ำครึ่งลิตร หรือน้ำยาล้างจานหรือแชมพูหรือสบู่เหลว 100 มิลลิลิตรกับน้ำ 400 มิลลิลิตร ใส่ในขวดสเปรย์ที่ใช้ฉีดพรมเล็ก และต้องฉีดให้ถูกตัวยุง

➤ โดยกับดักไฟฟ้า แสงไฟจะล่อให้บินเข้ามา สู่กับดักแล้ว ก็จะถูกกระแสไฟฟ้าช็อตตายไป

➤ โดยใช้อุปกรณ์กำจัดยุงแบบใช้ถ่านไฟฉาย รูปร่างคล้ายไม้เทนนิส เมื่อเปิดเครื่องจะมีกระแสไฟฟ้าไหลผ่านตัวตาข่าย เวลาใช้ต้องโบกให้ถูกตัวยุง ยุงจะถูกไฟช็อตตาย

➤ โดยการฉีดด้วยสารเคมี

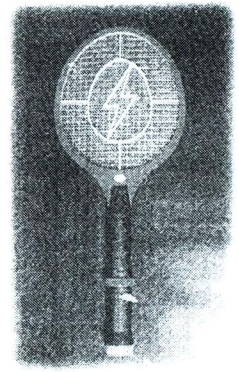

สรุป[illegible]ตามหลักเพื่อกำจัดยุงลาย

[illegible] ผึ้ง-เศษ เดยการขยะที่ไม่ใช้ ในบ้านและบริเวณรอบบ้าน ไม่ให้มีน้ำขัง และเป็นแหล่งวางไข่ของยุงลาย

[illegible] ฝอย หรือน้ำยาล้างจานชู หรือเกลือแกง [illegible] หรือขี้เถ้า ในจานรองขาตู้กับมด [illegible] น้ำเพื่อตลงไปในจานรองขาตู้ทุกสัปดาห์

[illegible] ถังเก็บน้ำในห้องน้ำ **4**

5 ขัดล้างภาชนะเก็บน้ำ เพื่อขจัดไข่ยุงลาย

เปลี่ยนน้ำในแจกันดอกไม้ทุก 7 วัน หรือใช้กระดาษ สำลีอุดปากแจกัน เพื่อมิให้ยุงลายวางไข่ **6**

7 กำจัดเศษใบไม้ที่ค้างอยู่ในรางระบายน้ำฝน ออกให้หมดเพื่อไม่ให้เกิดแอ่งน้ำที่จะเป็นแหล่งวางไข่ของยุงลายได้

ปรับปรุงสภาพแวดล้อม รอบบ้าน-ชุมชนให้สะอาด **8**

การรับบริการจาก สถานบริการสาธารณสุข

ประชาชนสามารถติดต่อสถานบริการสาธารณสุขของรัฐที่อยู่ ใกล้บ้านตนเอง เพื่อขอรับบริการ คำปรึกษา และ/หรือการรักษา หรือขอคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ได้ดังนี้

สถานีอนามัย โรงพยาบาลประจำอำเภอ และโรงพยาบาลประจำจังหวัด เพื่อรับบริการรักษาเบื้องต้น หรือการรักษาในกรณีผู้ป่วยมีอาการรุนแรง

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1-12 ศูนย์หรือหน่วยควบคุมโรคติดต่อนำโดยแมลง ที่อยู่ใกล้บ้านท่าน เพื่อขอคำแนะนำวิธีการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย

สำนักงานสาธาณสุขอำเภอ และจังหวัด สำนักงานเทศบาล เพื่อขอคำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยเบื้องต้น และการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย

สำนักโรคติดต่อนำโดยแมลง กรมควบคุมโรค
กระทรวงสาธารณสุข ถนนติวานนท์ อ.เมือง จ.นนทบุรี
โทร. 0-2590-3102-4 โทรสาร. 0-2591-8433
เพื่อขอคำแนะนำเรื่องความรู้ทางวิชาการทุกด้าน
เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก

http://dhf.ddc.moph.go.th
ตู้ปณ. 222 ปณ. นนทบุรี 11000

บทบาทของประชาชน หรืออาสาสมัครสาธารณสุข ในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

อาสาสมัครสาธารณสุขต่างๆ ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครมาลาเรียประจำหมู่บ้าน (อมม.) เป็นกำลังสำคัญในการเป็นผู้นำทำกิจกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในชุมชนของตน โดยมีบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. เผยแพร่ความรู้แก่ประชาชน เพื่อให้
   - รู้จักวิธีกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย
   - รู้วิธีป้องกันมิให้ถูกยุงลายกัด เช่น นอนในมุ้ง หรือห้องที่มีมุ้งลวด
   - รู้วิธีปฏิบัติอย่างง่ายๆ เมื่อสงสัยว่าเด็กป่วยเป็นโรคไข้เลือดออก
2. เป็นผู้นำกระตุ้นประชาชนและร่วมมือกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายในบ้าน บริเวณอาคารบ้านเรือน และชุมชนของตน และจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องตลอดปี ทำบ้านของตนเองให้ปลอดลูกน้ำยุงลาย เพื่อเป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่น
3. เฝ้าระวังโรค เมื่อรู้ว่ามีผู้ป่วยโรคไข้เลือดออก หรือสงสัยว่าเป็นโรคไข้เลือดออก ให้รีบแจ้งเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อช่วยกันควบคุมโรคให้สงบโดยเร็ว
4. ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเกี่ยวกับกิจกรรมควบคุมโรค เช่น ช่วยเผยแพร่ข่าวสาร หรือประชาสัมพันธ์ เมื่อเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจะเข้ามาควบคุมโรคในชุมชน ควรแนะนำให้ประชาชนร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ หากอาสาสมัครสาธารณสุขมีความสามารถในการพ่นสารเคมี อาจช่วยเหลือเจ้าหน้าที่พ่นสารเคมีควบคุมโรคไข้เลือดออกในชุมชนด้วย

โรคไข้เลือดออกสำหรับประชาชนทั่วไป
และอาสาสมัครสาธารณสุข

หน่วยงานผู้พิมพ์ : สำนักงานเผยแพร่และประชาสัมพันธ์
กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

ที่ปรึกษา : นายแพทย์วิชัย สติมัต
นายแพทย์สุวิช ธรรมปาล

คณะผู้เขียน/เรียบเรียง : ดร.สิริกา แสงจามาทิพย์
ปรับปรุงเล่ม : นายศิริชัย พรรณธนะ
: นายแพทย์กิตติ ปรมัตถผล
: นายอนันต์ พระจันทร์ศรี

พิมพ์ครั้งที่ 4 : มกราคม 2551
จำนวน 20,000 เล่ม

พิมพ์ที่ : สำนักกิจการ โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก

กรมควบคุมโรค
กระทรวงสาธารณสุข

เมื่อเป็น
ไข้เลือดออก

- ถ้าผู้ป่วยมีไข้สูง ควรใช้ผ้าชุบน้ำเช็ดตัวเพื่อลดไข้
- หากจำเป็นต้องใช้ยา ลดไข้ควรใช้ยาพาราเซตามอล ห้ามใช้แอสไพริน เพราะจะทำให้เลือดออกง่าย
- หากมีอาการอ่อนเพลียให้ดื่มน้ำผลไม้ หรือน้ำตาลเกลือแร่บ่อยๆ
- ถ้าหากอาการไม่ดีขึ้นควรรีบพาไปพบแพทย์ทันที

ป้องกันได้
โรคไข้เลือดออก

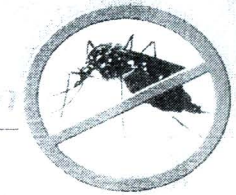

1. ต้องระวังอย่าให้ยุงกัดในตอนกลางวัน ซึ่งป้องกันได้ด้วย [illegible]
2. ช่วยกันกำจัดลูกน้ำ [illegible] ทุกสัปดาห์ โดย

- ปิดฝา ถอน เก็บน้ำให้มิดชิด

หมั่นตรวจดูแจกันและเปลี่ยนถ่ายน้ำทุกสัปดาห์

- ใส่ปลากินลูกน้ำ เช่น ปลาหางนกยูง ในภาชนะเก็บน้ำที่ปิดฝาไม่ได้

- เก็บทำลายภาชนะที่มีน้ำขังหรือไม่ใช้แล้ว เช่น ฝังหรือเผา

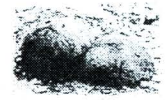

- คว่ำภาชนะที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ เพื่อป้องกันไม่ให้มีน้ำขัง

- ใส่เกลือ น้ำส้มสายชู หรือผงซักฟอก ลงในน้ำจานรองตู้กับข้าว เพื่อป้องกันไม่ให้ยุงมาวางไข่

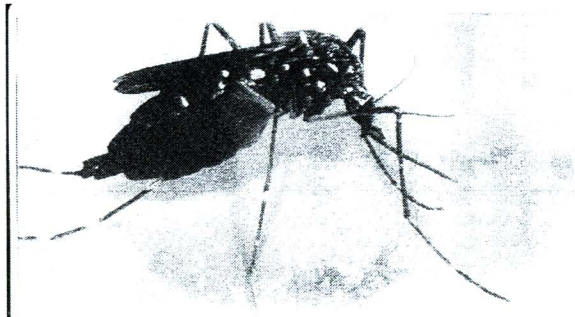

รู้จักไหม? โรคไข้เลือดออก

โรคไข้เลือดออกเป็นโรคติดต่อที่มียุงลายเป็นพาหะนำโรค ยุงลายจะได้รับเชื้อไวรัสจากเด็กที่ป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกและแพร่ไปสู่เด็กคนอื่นๆ เด็กที่ได้รับเชื้อส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี และจะระบาดทุกปีในช่วงฤดูฝน หรือช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน ในแต่ละปีมีผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกเป็นจำนวนมาก

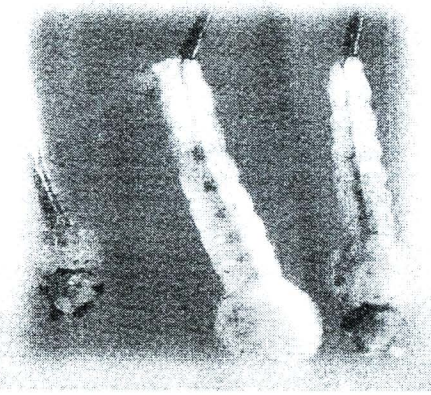

ยุงจะออกหากินในตอนกลางวัน มักจะ[illegible]ตามที่มืด อาศัยและ[illegible]ไข่ตัวไป ในน้ำ[illegible] แต่งงานเพาะพันธุ์ของยุงล[illegible]ยู่ตาม ภาชนะที่มีน้ำขัง เช่น แจกัน จานรอง[illegible]ตู้กับข้าว ใต้ถุน[illegible]ชนะกักเก็บน้ำในห้องน้ำ[illegible] จนปี ยางรถยนต์เก่า[illegible]

รู้ได้อย่างไร? [illegible]

[illegible]ไข้เลือดออก จะมีไข้สูงลอยอยู่ประมาณ 2-5 วัน ปวดตัวและปวดเมื่อยตามตัว ส่วนใหญ่จะมีอาการหน้าแดง มีจุดแดงๆ ตามลำตัว แขน ขา บางรายมีอาการคลื่นไส้ อาเจียนและเบื่ออาหาร ในรายที่มีอาการรุนแรง จะกระสับกระส่าย มือเท้าเย็น ผู้ป่วยที่มีภาวะช็อกส่วนใหญ่จะพูดคุยรู้เรื่อง ซึ่งถ้าไม่ได้รับการรักษา อาจเสียชีวิตภายใน 12-24 ชั่วโมง หลังเริ่มมีภาวะช็อก

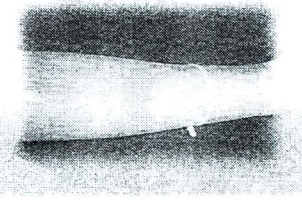

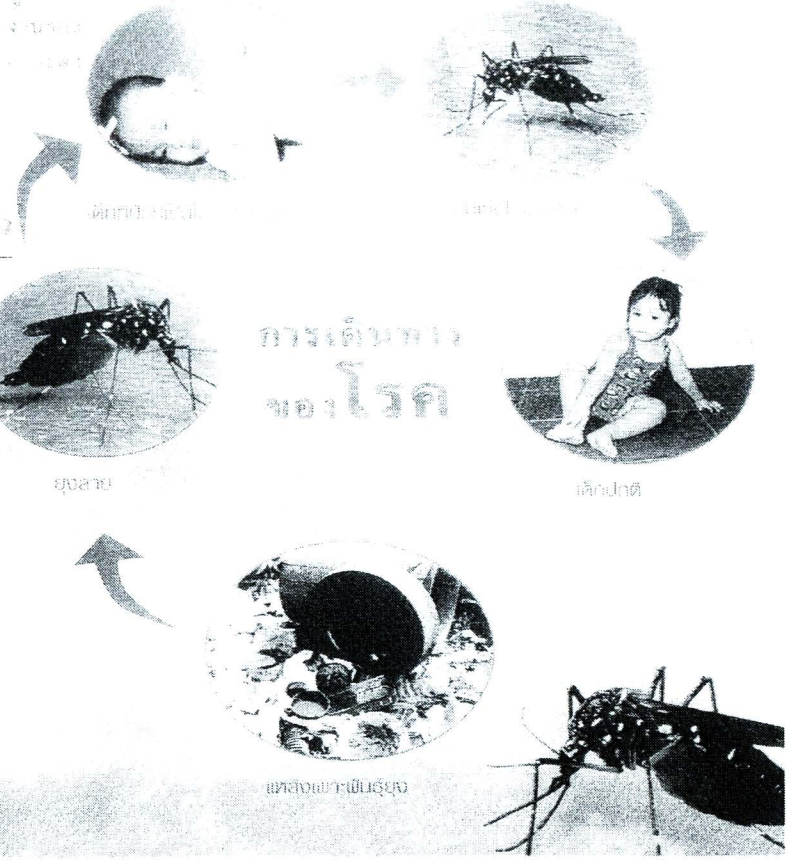

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายชาญชัย คำไสว
วัน เดือน ปี เกิด	24 มีนาคม 2520
สถานที่เกิด	อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	29 หมู่ 13 ตำบลไค้นุ่น อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ 46240

ตำแหน่งและประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2540-2545	เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน สถานีอนามัยภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์
พ.ศ. 2545-ปัจจุบัน	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ สถานีอนามัยภูแล่นช้าง อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2538–2540	ประกาศนียบัตรสาธารณสุขศาสตร์ (สาธารณสุขชุมชน) วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น
พ.ศ. 2540–2542	สาธารณสุขศาสตรบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จังหวัดนนทบุรี
พ.ศ. 2552-2553	สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี